

“Tragom Gutmannovih pruga“: sjeæanje na mali vlak slavonske Podravine

Petak, 28. 08. 2015.

Povodom Dana grada i prigodom zatvaranja Slatinskog ljeta predstavljamo Vam zanimljivu i nostalgijenu povijesno-dokumentarnu izložbu posveæenu uspomeni na znamenitu Slavonsko-podravsku željeznicu, poznatiju pod imenom Gutmannove pruge.

Izložba “Tragom Gutmannovih pruga“ autora Ivica Brusaæa donosi priæu o uskotraenoj željeznici koja je svojom razgranatom mrežom imala presudnu ulogu u gospodarskom razvoju i napretku èitavog slavonsko-podravskog kraja, ali i osobit kulturni i društveni znaèaj u formiranju identiteta naše regije. Oni stariji sjeæaju se i danas s poštovanjem i posebnim sentimentom malog vlaka, popularnog “Guce” ili "Æire", koji je povezivao Osijek, Belišæe, Donji Miholjac sa Slatinom, Orahovicom, Voæinom, prevezio ljude na posao, u školu, a sirovine i proizvode podravskog kraja i s papuèkih obronaka odnosio do pretovarnih mjesta odakle su se prevozile dalje, sada kolosijecima normalne širine, prema svojim odredištima.

Priæa poèinje još 1884. kada maðarski veletrgovci i industrijalci židovskog porijekla, obitelj Gutmann, zakupljuju šume i polja na desnoj obali Drave, osnivaju pilanu i utemeljuju Belišæe, njegovu drvnopreraðivaèku industriju i radnièko naselje. Krajem 19. i poèetkom 20. stoljeæa tvrtka Gutmannovih postaje najveæe drvo poduzeæe u Slavoniji i ondašnjoj Hrvatskoj, te veliki izvoznik plemenite slavonske hrastovine u zemlje zapadne Europe. Napredak industrije zahtijeva i razvoj prometnih puteva, pa Gutmannovi isprva osnivaju kratku dionicu šumsko-industrijske pruge, a vrlo brzo, veæ 1889. godine i dionièko društvo Slavonsko-podravske željeznice, sa sve razgranatijom mrežom teretnog i putnièkog prometa. Veæ 1896. ova je pruga spojena s meðunarodnom prugom koja je spajala maðarski Szentlörinc sa Slatinom i Našicama, a 1907. u mrežu se ukljuèuje i podgorje Papuka gradnjom pruga koje povezuju Moslavinu preko Crnca s Voæinom s odvojcima do Orahovice i Slatinskog Drenovca. Posljednja je dionica javni promet izgraðena, zanimljivo, od Belišæa do Osijeka 1908. godine. Širina traènica od jednog metra odgovarala je i gabaritima tramvajske pruge u Osijeku, tako da su tijekom rata vlakovi SPŽ-a nesmetano dolazili do bolnica, luke i Donjeg grada.

Neke su crtice iz života ove željeznice posebno zanimljive: jedna je trasa vodila do ribnjaka Grudnjak gdje se živa riba tovarila u posebne vagone s vodom, dok je do kamenoloma Radlovca iznad Orahovice kompoziciju vagona vukla jedna od najsnažnijih lokomotiva u sastavu Slavonsko-podravske željeznice, ona serije 80-81 proizvedena u Münchenu 1939. Ova je jedinstvena parnjaèa imala pogon na svih 6 kotaèa, a prema oznaci serije popularno se nazivala “Ahcigerka“ i danas je izložena u Orahovici pored negdašnjeg željeznièkog kolodvora. Zanimljivo je takoðer da je “Guce“ svojevremeno putovao i do Slatine: naime, zbog nedostatka novca dionica naše pruge normalnog kolosijeka prema Noskovcima, potpuno uništena u njemaèkom povlaèenju krajem Drugog svjetskog rata, u postratnoj je obnovi rekonstruirana kao uskotraena pruga, a time se i Slatina izravno povezala s Donjim Miholjcem, Belišæem i Osijekom sjevernim, dravskim pravcem.

Ipak, nakon Drugog svjetskog rata, u sklopu novih gospodarskih prilika, polako zamire ekonomska isplativost ovih nekoæ životno važnih puteva i postupno se ukidaju pojedine dionice. 1966. ukida se trasa Moslavina - Crnac -Voæin, sa svojim ograncima prema Orahovici i Slatinskom Drenovcu. Novinski zapisi svjedoèe o tužnom oproštaju: s posljednjim otkucanjima 1968. “Guce“ je na vožnji od Osijeka do Donjeg Miholjca otišao u “penziju“, a u 1970. godini obustavljen je i teretni promet na pruzi od Moslavine prema Osijeku i time je u potpunosti ugasla Slavonsko-podravska željeznica. Njezini su tragovi ostali vidljivi uz prometnice, u trasama makadamskih puteva ili pješaèkih staza, kao primjerice u Orahovici. Lokomotive su razrezane u staro željezo, a tek su tri primjerka spašena i saèuvana u Tehnièkom muzeju u Zagrebu, te kao memorijalni vlakovi u Orahovici i Belišæu. Te su “Gucine“ lokomotive jurile prosjeènom brzinom od trideset kilometara na sat, a zapisi kazuju da je od Osijeka do Donjeg Miholjca valjalo u ložište ubaciti “èitave tri tone ugljena i napojiti ga barem tri puta – u Petrijevcima, Belišæu i Donjem Miholjcu“ (Glas Slavonije, 1969).

Pridružite nam se u petak, 28. kolovoza 2015. u 19 sati na otvorenju izložbe.

Pritom æete imate prilike èuti i svjedoèanstva samog autora, Ivica Brusaæa, èijim je entuzijazmom i dvogodišnjim trudom i nastala ova izložba, Zvonka Æurka, umirovljenog kontrolora HŽ-a, autora nekoliko knjiga o željeznici i strastvenog kolekcionara predmeta vezanih uz nju, te dr.sc. Dinka Župana, višeg znanstvenog suradnika slavonskobrodске Podružnice za povijest Slavonije, Baranje i Srijema Hrvatskog instituta za povijest. Izložba ostaje otvorena do subote, 26. rujna 2015.

Zapisi s otvorenja 28. kolovoza 2015.

